

SPLITSKI NADBISKUP IVAN LUKA GARANJIN I ISPRAVA O POSVEĆENJU CRKVE SV. FILIPA NERIJA IZ GODINE 1772.

UDK: 262.12 Garagnin, I.L.
94(497.5 Split) "1772"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 19. VII. 2001.

Dr. sc. LOVORKA ČORALIĆ
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb, HR

Dr. sc. IVANA PRIJATELJ PAVIČIĆ
Umjetnička akademija
Glagoljaška bb
21000 Split, HR

U uvodnom dijelu rada ukratko se donose temeljni biografski podaci o zaslužnom splitskom nadbiskupu Ivanu Luki Garanjinu (1722.-1783.). Predmet istraživanja je Garanjinova isprava iz 1772. godine kojom posvećuje splitsku crkvu sv. Filipa Nerija. Raščlanjuje se sadržaj isprave te u prilogu objavljuje prijepis isprave i prijevod na hrvatski jezik.

Ivan Luka Garanjin (1722.-1783.) zaslužna je osoba splitske i dalmatinske povijesti XVIII. stoljeća.¹ Odvjetak imućne i ugledne trogirске obitelji, padovanski student i doktor teologije (1746. god.), Ivan Luka je po povratku u rodni Trogir obnašao različite crkvene službe (crkveni sudac, sinodalni ispitivač, profesor filozofije i teologije u trogirskoj katedralnoj školi). Trogirskim kanonikom postao je 1751. godine i kao izaslanik biskupa Jeronima Fonde (1738.-1754.)

u dva je navrata po tri godine upravljao Trogirskom biskupijom. Godine 1756. papa Bendikt XIV. imenovao ga je rapskim biskupom, odakle je 1765. premješten na splitsku metropolitansku stolicu. Brojne su njegove zasluge i prinosi Splitskoj nadbiskupiji. U splitskoj je stolnici dao dovršiti kapelu sv. Dujma i pobrinuo se za svečani prijenos Dujmovih moći u raku na ovom oltaru katedrale 1770. godine. Godine 1771. održao je jednu od posljednjih splitskih biskupskih sinoda. Nimalu je pozornost posvećivao napretku Splitskoga sjemeništa, bio je član Bratovštine glagoljaških svećenika Splitske nadbiskupije, kao i član Bratovštine trogirskih svećenika. Splitski je nadbiskup bio i djelatan sudionik i poticatelj kulturnog života Splita i Dalmacije. Bavio se književnošću, pisao latinske i hrvatske pjesme, objavio niz djela na talijanskom i hrvatskom jeziku te bio član zadarske akademije "dei Ravviati". Slovio je kao sakupljač starina, rijetkih rukopisni i tiskanih knjiga, koje su se nalazile u obiteljskoj kući u Trogiru. Farlati mu je 1769. godine posvetio četvrti svezak svojega djela, u kojemu se obrađuje povijest sufraganskih biskupija Splitske metropolije (Joanni Lucae Garagnino, archiepiscopo Spalatensi ac primati Dalmatiae et Chrobatiae), ističući i hvaleći njegova dotadašnja pregnuća i zasluge.² Farlatijev suradnik i nastavljatelj Giacomo Coleti poklonio je godine 1776. nadbiskupu 13 svezaka građe koja je služila za izradbu toga djela, od čega su sada tri sveska pohranjena u knjižnici Garanjin-Fanfona u Trogiru, a deset ih se nalazi u Hrvatskome državnom arhivu (dalje: HDA) u Zagrebu.

Iz 1772. godine potječe isprava splitskoga nadbiskupa Ivana Luke Garanjina o posvećenju crkve sv. Filipa Nerija u Splitu. Isprava (u tri prijepisa) pohranjena je u zbirci Fanfogna-Garagnin u HDA (kut. 7, sv. 10). Garanjinova isprava nije do sada bila predmetom potanijeg zanimanja historijografije,⁴ te ćemo u ovom radu, tragom njezina sadržaja, ukazati na taj zanimljivi i za splitsku crkvenu i kulturno-umjetničku povijest dragocijeni prinos zaslužnog nadbiskupa.

Projektant današnje crkve sv. Filipa u Splitu (izgrađene na mjestu starije, dimenzijama manje crkve) bio je mletački vojni inženjer Francesco Melchiori iz Vicenze.⁵ Njegovo se ime kao projektanta navodi u jednom izgubljenom dokumentu u arhivu crkve sv. Filipa iz 1740., te u rukopisnoj kronici crkve koju je oko 1750. napisao

svećenik Kongregacije sv. Filipa Ivan Cetinčić:⁶ *Memorie storiche della Congregazione dell'Oratorio della Citta di Spalato in Dalmazia, nella quale si contiene la virtouosa vita del Servo di Dio Mons. Niccolo Biancovich, suo fondatore e vescovo di Makarska dedicate all'inclitissima Citta di Venezia, raccolte da Giovanni Cetincich da Castel Nuovo della Diocesi di Traù, prete dell'Oratorio di Spalato.*⁷ Na temelju natpisa na glavnim vratima koji navodi da je crkva posvećena bl. Filipu Neriju 1736. godine, drži da je nova, Melchiorijeva crkva bila završena te godine.⁸ Proučavajući oltare i likovnu opremu današnje crkve, prateći sačuvane bratimske knjige i druge dokumente vezane uz tu splitsku crkvu, doznajemo da je njezina unutrašnjost uređivana i opremana oltarima, propovjedaonicama i pokretnim inventarom tijekom XVIII. i XIX. stoljeća.⁹

Isprava o posvećenju crkve sv. Filipa Nerija od strane nadbiskupa Garanjina datirana je na dan sv. Ane, u nedjelju 26. srpnja 1772. godine. U početnom dijelu isprave kazuje se da je ona donesena u doba treće godine pontifikata pape Klementa XIV., za vladanja mletačkoga dužda Alojzija (Alvisea) Moceniga te u doba generalnog providura Dalmacije Jakova a Ripa i splitskog kneza Nikole Bonlinija.

U uvodnome dijelu isprave navodi se da je o. Marko Turnić, prepozit Kongregacije, zatražio od splitskoga nadbiskupa i "primasa Dalmacije i cijele Hrvatske" Ivana Luke Garanjina da posveti njihovu crkvu. Dan prije toga (subota, 15. srpnja 1772. god.) svi svećenici Kongregacije obdržavali su post, dočim je kanonik splitske nadbiskupije i "magister ceremonijala" Franjo Mistruzzi¹⁰ odredio da se "na prostoru kuće te Kongregacije podigne svetište i oltar s križem, svijećnjacima i svijećama od bijelog voska za smještanje svetih relikvija, što je i učinjeno". Pripremvši u sjedištu nadbiskupije relikvije sv. Dujma, kao i drugih svetih mučenika, Fotunata i Viktorije, nadbiskup Garanjin je o posveti crkve načinio zapis na pergameni, čiji se sadržaj u cijelosti navodi u ispravi. U tekstu posvete splitski nadbiskup izriče da su crkva i oltar posvećeni "na čast Blažene Djevice Marije bez grijeha začete, svetih Filipa Nerija i Franje Ksaverskog" te su u njega smještene relikvije svetih mučenika Fortunata i Viktorije, a svim vjernicima koji budu pohodili rečenu crkvu na dan godišnjice posvete

podjeljuje se 40 dana oprosta. Ispravu o posvećenju crkve, kao i relikvije, nadbiskup je položio u olovnu škrinjicu, zapečatio svojim pečatom te predao prepozitu Marku Turniću. Svečanom činom posvećenja crkve i oltara nadbiskup je pristupio 26. srpnja 1772. godine u pratnji kanonika, arhidakona i svojega generalnog vikara Jakova Dudana,¹¹ kanonika-teologa Ivana Benedettija¹² i Josipa Cambija,¹³ kao i drugih predstavnika klera. Uz uobičajeni svečani obred crkva i oltar potom su posvećeni i predani na uporabu za vršenje liturgijske službe. U ispravi se potom navodi tekst posvećenja crkve koji je uklesan u mramornu ploču na bočnom stupu glavne kapele.¹⁴ Na kraju isprave potpisan je kancelar nadbiskupije, kanonik Juraj Domjakušić,¹⁵ koji je rečeni dokument zabilježio, objavio i potpisao.

Iz spomenute isprave dade se zaključiti da su godine 1772. posvećeni crkva i (jedan) oltar (*altare*) na čast Blažene Djevice Marije bez grijeha začete, te svetih Filipa Nerija i Franje Ksaverskog. Danas je u crkvi sv. Filipa u Splitu glavni oltar posvećen Bogorodici i sv. Filipu Neriju, dok su bočni oltari posvećeni Dušama od Čistilišta (na oltarnoj pali prikazan je sv. Frane Ksaverski s Dušama od Čistilišta), sv. Josipu (na oltarnoj pali prikazana je smrt sv. Josipa), sv. Ivanu Nepomuku, te Našoj Gospi od Srca Isusova.

Znači li to da je Ivan Luka Garagnin 1772. godine posvetio glavni oltar, onaj na kojem se nalazi kopija poznate slike Guida Renija "Sv. Filip Neri pred Bogorodicom", čiji se original nalazi u crkvi S. Maria in Vallicella u Rimu? R. Tomić pretpostavlja da je današnja pala koja se nalazi na glavnom oltaru ista koju spominje splitski nadbiskup Stjepan Cosmi u vizitaciji 1682.-1683. godine: *Processit ad Eccliam oratorii S. Philippi Neri, sitam prope Palatium Archiepale, recenter constructam ab 1680, (...). Visitavit igitur D. S. Ill: ma unicum Altare, in quo est icon S. Philippi Neri.*¹⁶ Natpis na pozadini platna (*Al. Signor Bortolo Barta/Venetia N++B*) po R. Tomiću može značiti da je slika nastala u gradu na lagunama.

Slika je postavljena na monumentalni oltar sastavljen od tri dijela: drvorezbarenog bojanog retabla, te stipesa i svetohraništa izrađenog od raznobojnog mramora. U sredini retabla je lučni otvor za palu, koja ne odgovara pravokutnom obliku navedene oltarne pale. Nije usklađena ni njihova veličina pa je otvor oltara u donjem dijelu i sa

strana naknadno skraćen. Dva para stupova sa strane nose raščlanjenu trabeaciju i zabat. Na središnjem postamentu postavljen je kip Uskrsloga Krista.

R. Tomić zaključuje da je ovakav “tip oltara s usitnjenom dekoracijom karakterističan za mletačku umjetnost 17. stoljeća”. Postavlja se pitanje je li pripadao inventaru neke ranije crkve ili je naknadno nabavljen za Melchiorijevu crkvu sv. Filipa, budući da otvor na oltaru ne odgovara oltarnoj pali (a prema Tomiću ni čitav oltar ne odgovara prostoru u kojem se nalazi). Prema Tomiću mramorni oltar i sve-tohranište djelo su istog majstora, koji je djelovao u XVIII. stoljeću.

Pomaže li isprava nadbiskupa Garanjina iz 1772. u dataciji opisane monumentalne cjeline glavnog oltara crkve sv. Filipa? Isprava kaže da su uz uobičajeni svečani obred crkva i oltar posvećeni i predani na uporabu za vršenje liturgijske službe.

Može se pretpostaviti da je u vrijeme posvete crkve sv. Filipa Nerija od strane nadbiskupa Garanjina glavni oltar postavljen kao cjelina kako bi se na njemu mogla održavati posveta. Na njemu su mogle biti smještene relikvije svetih mučenika Fortunata i Viktorije.

Iz sveska broj 103 splitske Bratovštine Dobre smrti, koja se sastajala u crkvi sv. Filipa Nerija, danas pohranjenjog u Državnom arhivu u Zadru (dalje: DAZ), doznajemo podatke o radovima u crkvi sv. Filipa u razdoblju od 1723. do 1774. godine, posebice onim ako je financirala spomenuta bratovština. Primjerice, tijekom 1767. godine isplaćeni su računi za kamen, koji je protomajstor Gašpar Kerševani (Gaspar Cerzevani)¹⁷ naručio za potrebe bratovštine od protomajstora Tome iz Pučišća (Tomaseo da Pocischia), zatim račun majstoru Petru Ergovcu, zidaru i majstoru Matiji Ergovcu¹⁸ te računa *a mistro Antonio Licini per livello del fondi di nostra chiesa che paga a S. Doimo*. Nažalost, na temelju navoda iz računске knjige, ne možemo zaključiti što je točno u crkvi sv. Filipa radio Gašpar Kerševani, graditelj koji će tijekom sedamdesetih godina sudjelovati na nekoliko projekata na izgradnji kaštelanskih župnih crkava i njihovih zvonika.

Za ovaj članak posebno nam se čine zanimljivima podaci o radovima koji se izvode u crkvi 1769.-1772. godine. Primjerice, u spomenutom razdoblju navode se majstor Domenico Dragon i majstor Matija

zidar, koji rade i postavljaju *schaletto del pulpito* u razdoblju od 12. siječnja 1769. do kolovoza 1769. godine.¹⁹ U crkvi danas postoje dvije viseće drvene propovjedaonice, lijevo i desno od trijumfalnoga luka. Do istočne propovjedaonice i danas se može uspeti stepenicama. Naime, kod oltara sv. Ivana Nepomuka, na istočnoj strani crkve, nalaze se vrata koja vode u sakristiju, a iz sakristije se metalnim stubama novije izrade može doći na istočnu propovjedaonicu. Vrata na zapadnoj strani crkve, pokraj oltara Naše Gospe od Srca Isusova, danas ne vode nikamo, iza njih je danas zid (na koji je s vanjske strane naslonjena kuća).²⁰

Dana 5. studenog 1767. godine u citiranoj računskoj knjizi spominje se račun od 224 lire za Francesca de Rossija za zvonu doneseno iz Venecije. Crkva sv. Filipa ima zvonik na preslicu na južnoj strani svetišta. Na njemu su se nekoć nalazila tri zvona, od kojih je ostalo samo jedno, dok se dva zvona iz crkve sv. Filipa danas nalaze na zvoniku crkve sv. Duje.²¹

Izneseni rijetki sačuvani podaci o radovima koji se izvode tijekom 1769.-1772. godine i isprava nadbiskupa Garanjina mogli bi upućivati na radove oko uređenja prostora glavnog oltara u crkvi sv. Filipa Nerija u navedenom razdoblju. Isprava nadbiskupa Ivana Luke Garanjina iz 1772. godine dosad je bila gotovo nepoznato i slabo korišteno vrelo. Njezina raščlamba ukazuje na nadbiskupove zaluge glede uređenja crkve sv. Filipa Nerija i dopunjuje spoznaje o prošlosti te ustanove važne za vjersku povijest Splita.²²

PRILOG: prijepis isprave

HDA, ZBIRKA FANFOGNA-GARAGNIN, kutija 7, sv. 10. Isprava Ivana Luke Garanjina o posveti crkve i oltara Bezgrešnog začeca, Filipa Nerija i Fanje Ksaverskog - Kongregacija sv. Filip Neri u Splitu
In Christi Nomine. Amen.

Anno ab eius Nativitate 1772, indictione 5.

Die dominica, 26 mensis Julii, in festo S. Anne Matris Beate Marie Virginis, Pontificatus Serenissimi in Christo Patris, et Domini Domini Clementis Divina Providentia Pape XIV anno III, temporibus quidem Serenissimi Aloysii Mocenigo incliti Venetiarum Ducis, Jacobi a Ripa provisoris generalis, Nicolai Bonlini rectoris hius civitatis Spalatensis.

Per hoc presens publicum instrumentum cunctis evidenter pateat, ac notum sit, quatenus admodum reverendus pater Marcus Turnich prepositus congregationis in hac civitate S. Philippi Neri Confessoris, nomine etiam aliorum sacerdotum ipsius congregationis, humilime instetit ab Illustrissimo et Everendissimo Domin Joanne Luca Garagnin Archiepiscopo Spalatensi, nec non primate Damatie ac totius Croatiae, quatenus ecclesiam suam consecrare, atque Omnipotenti Deo sub invocatione Deipare Virginis sine Labe Originali concepte, sanctorumque Philippi Nerii, et Francisci Xavierii dedicare digentur.

Dominatio autem sua Illustrissima, et Reverendissima eiusdem supplicationi benigne annuens, indixit solemne jejunium omnibus presbiteris eiusdem congregationis pro die extensa, que fuit sabbatum 25 currentis mensis, wuod et observatum fuit, admodum reverendus vero Franciscus de Comitibus Mistrizzi canonicus huius metropolitane, et primatialis ecclesie, nec non magister ceremoniarum ordinavit ut in plano Domus ipius Congregationis sacellum et altare cum cruce, candelabris, et luminibus ex cera alba erigatur pro collocandis scris reliquiis quod et factum fuit.

Paratis itaque omnibus ad ipsam dedicationem spectantibus die sabbati 25 mensis Julii, Anno 1772, Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Archiepiscopus in Archiepiscopali palatio suo, S. Domini Episcopi Martiris Primi Episcopi Salonitani, ac Dicipuli S. Petri Principis Apostolorum, nec non aliorum sanctorum MM. Fortunati, et Victorie reliquias paravit, ipsasque una cum sequenti modula in pergamena exarata, in capsula quadrata ex plumbo, bene eleborata inclusit.

MDCCLXXII, Die vero XXVI mensis Julii

Ego Joannes Lucas Garagnin Archiepiscopus Spalatensis consecravi

ecclesiam, et altare hoc in honorem Beate marie Virginis sine Labe concepte, et Sanctorum Philippi Neri, et Francisci Xaverii, t reliquias sanctorum martyrum Domini Episcopi Fortunati, et Vitorie in eo inclusi, et singulis Christi fidelibus, hodie unum annum, et in die anniversarii consecrationis huiusmodi, ipsam visitantibus 40 dies de vera indulgentia in forma ecclesie consueta concepi.

Repositis autem reliquiis ipsis in predicta capsula, ipsam foris funiculo serico rubri coloris in modum crucis obvolvitur, ac in medio cooperculi utraque ex parte, suo sigillo medio supra cera hispanica obsignat.

Paratis, et obsignatis ipsis sacris reliquiis, ipsa capsulam qua decet reverentia osculatam tradidit supradicto preposito Marco Turinich, quam ipse detulit et posuit supra altare ad hoc paratum cum duabus candelabris, et luminibus ardentibus, celebravitque vigiliis cum presbiteris suis ante reliquias ipsas, nec non nocturne, et matutine laudes de comuni plurimorum martirum recitate sunt.

Ita premissis omnibus, que a Pontificale Romano ordinantur, hodierna die, die dominice 26 mensis Julii 1772, hora competenti Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Archiepiscopus associatus a Reverendissimo Dottore Domino Jacobo Dudan canonico archidiacono, nec non suo icario generali, et admodum reverendissimis dominis canonicis Joanne canonico Theologico de Comitibus Benedetti, et Josepho Doctore juris utriusque de Comitibus Cambio, aliisque de clero accepit ad ecclesiam consecrandam, ibique omnia peregit, que a Pontificali prescribuntur, et italice sermocinatus est, et missam pontificaliter celebravit, cenentibus duobus fratribus de conventu dicto vulgari sermone Pozzo bon M. O. et ita ecclesiam solemniter consecravit, et dederit ac Anniversarium diem huius dedicationis pro lucranda indulgentia, et recitationem officii pro presbiteris eiusdem Congregationis transtulit, et assignavit feria secunda post dominicam in sexagesima. Cuius quidem dedicationis memoria, marmores sculpta in lapide, in laterali columna structili capelle maioris a

cornu epistole collocato sub his verbis continetur:

D.O.M.

Templum Hoc in Honorem Diepare Virginis sine Labe Originali concepte sanctorumque Philippi Neri et Francisci Xaverii, Joannes Lucas Garagnin Archiepiscopus Spalatensis alias Salonitanus Dalmatie ac totius Croatiae Primas solemniter ritu consecravit

Anno Domini M.DCC.LXXII septimo kalendas augusti assignata feria secunda post dominicam in sexagesima pro anniversaria commemoratione.

Acta sunt hec omnia in ecclesia Congregationis presbiterum S. Philippi Nerii, Anno, Die, et mense quibus supra.

Ita premissis omnibus, que a Pontificale Romano ordinantur, hodierna die, die dominice 26 mensis Julii 1772, hora competenti Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Archiepiscopus associatus a Reverendissimo Dottore Domino Jacobo Dudan canonico archidiacono, nec non suo icario generali, et admodum reverendissimis dominis canonicis Joanne canonico Theologico de Comitibus Benedetti, et Josepho Doctore juris utriusque de Comitibus Cambio, aliisque de clero accepit ad ecclesiam consensendam, ibique omnia peregit, que a Pontificali prescribuntur, et italice sermocinatus est, et missam pontificaliter celebravit, cenentibus duobus fratribus de conventu dicto vulgari sermone Pozzo bon M. O. et ita ecclesiam solemniter consecravit, et dedecit ac Anniversarium diem huius dedicationis pro lucranda indulgentia, et recitationem officii pro presbiteris eiusdem Congregationis transtulit, et assignavit feria secunda post dominicam in sexagesima. Cuius quidem dedicationis memoria, marmores sculpta in lapide, in laterali columna structili capelle maioris a cornu epistole collocato sub his verbis continetur:

D.O.M.

Templum Hoc in Honorem Diepare Virginis sine Labe Originali

concepte sanctorumque Philippi Neri et Francisci Xaverii, Joannes Lucas Garagnin Archiepiscopus Spalatensis alias Salonitanus Dalmatie ac totius Croatiae Primas solemni ritu consecravit

Anno Domini M.DCC.LXXII septimo kalendas augusti assignata feria secunda post dominicam in sexagesima pro anniversaria commemoratione.

Acta sunt hec omnia in ecclesia Congregationis presbiterum S. Philippi Nerii, Anno, Die, et mense quibus supra.

Et ego Georgius canonicus Domiacussich archiepiscopalis curie primatialis Spalatensis cancellarius premissis omnibus interfui, prout acta sunt ad futuram memoriam registravi presens instrumentum, breviari, publicavi, et subscripsi.

PRIJEVOD:23

U ime Kristovo. Amen.

Godine 1772. od Njegova rođenja, pete indikcije.

U nedjelju 26. srpnja, na blagdan svete Ane, majke Blažene Djevice Marije, u doba pontifikata presjajnog u Kristu Ocu i Gospodinu gospodina Klementa, Božjom providnošću Pape XIV., godine treće, i u vrijeme presjajnog Alojzija Moceniga, slavnoga mletačkog dužda, generalnog providura Jakova a Ripa i Nikole Bonlinija, rektora ovoga grada Splita.

Po ovoj javnoj ispravi neka svima bude očito i zabilježeno da je vrlo poštovani otac Marko Turnić, prepozit Kongregacije sv. Filipa Nerija Priznavaoca u ovom gradu i u ime drugih svećenika te Kongregacije, vrlo ponizno zatražio od presvijetlog i prečasnog gospodina Ivana Luke Garanjina, splitskoga nadbiskupa, kao i primasa Dalmacije i cijele Hrvatske, da posveti njegovu crkvu i da se udostoji posvetiti je Svemogućem bogu pod zagovorom Bogorodice Djevice začete bez istočnoga grijeha i svetih Filipa Nerija i Franje Ksaverskog. Želeći

dobrosvito proglasilo je svečano post svim svećenicima te Kongregacije za cijeli dan, a post je održan u subotu 25. istog mjeseca; vrlo časni, pak, kanonik ove metropolitanske i primatske crkve, kao i magister ceremonijala Franjo conte Mistruzzi, odredio je da se na prostoru kuće te Kongregacije podigne svetište i oltar s križem, svijećnjacima i svijećima od bijelog voska za smještanje svetih relikvija, što je i učinjeno.

Pripremvši tako sve što je bilo potrebno za tu posvetu, u subotu dana 25. srpnja, godine 1772., presvijetli i prečasnii gospodin nadbiskup je u svojoj nadbiskupskoj palači pripremio relikvije svetog Dujma, biskupa mučenika, prvog biskupa solinskog i učenika sv. Petra, prvaka apostola, kao i drugih svetih mučenika, Fotunata i Viktorije, te ih je zajedno sa sljedećim zapisom napisanim na pergameni zatvorio u dobro izrađenu kvadrantnu olovnu škrinjicu:

Godine 1772., dana 26. srpnja. Ja Ivan Luka Garanjin, nadbiskup splitski, posvetio sam crkvu i ovaj oltar na čast Blažene Djevice Marije bez grijeha začete, svetih Filipa Nerija i Franje Ksaverskog, i u njega sam zatvorio relikvije svetih mučenika gospodina biskupa Fortunata i Viktorije, i svim Kristovim vjernicima koji je budu posjetili dodijelio sam za danas jednu godinu, a za dan godišnjice ove posvete četrdeset dana pravog oprosta na način uobičajen od crkve.

Nakon što je, pak, položio ove relikvije u spomenutu škrinjicu, izvana ju je povezao svilenom vrpcom crvene boje u obliku križa, a sredinu pokrova s obje njegove strane označio je svojim srednjim pečatom u španjolskom vosku.

Pripremvši i označivši ovu škrinjicu s istim svetim relikvijama, poljubio je kako doliči i predao je spomenutom prepozitu Marku Turiniću, koju je on preuzeo i smjestio na oltar za to pripremljen s dva svijećnjaka i gorućim svijećama, i održao bdijenje sa svojim svećenicima pred istim relikvijama, te su izgovorene noćne i jutarnje laude istodobno za mnoge mučenike.

Nakon što je sve tako izvršeno, što je određeno u rimskom Pontif-

ikalu, današnjeg dana, u nedjelju 26. mjeseca srpnja 1772. u prikladan sat presvijetli i prečasni gospodin nadbiskup u pratnji prečasnog doktora gospodina Jakova Dudana, kanonika i arhidakona, kao i svojega generalnog vikara, i vrlo prečasnog gospode kanonika-teologa Ivana conte Benedettija i Josipa, doktora obaju prava, conte Cambija i drugih od klera, pristupio je posvećenju crkve te tamo sve izvršio što se u Pontifikalu propisuje te je talijanski propovijedao i proslavio pontifikalnu misu dok su dva redovnika iz rečenog samostana pjevala pučkim jezikom "Pozzo bon M.O.". I tako je crkvu svečano posvetio i odredio dan godišnjice ove posvete za zadobivanje oprosta i prenio služenje obreda na svećenike te Kongregacije i dodijelio ponedjeljak nakon nedjelje u šezdesetnici. A na uspomenu tog posvećenja smjestio je natpis urezan u mramornu ploču na bočnom stupu glavne kapele sljedećeg sadržaja:

BOGU NAJBOLJEM NAJVEĆEM

Ovaj hram posvetio je svečanim činom Ivan Luka Garanjin, splitski nadbiskup, to jest salonitanski, Dalmacije i cijele Hrvatske primas, na čast Bogorodice Djevice začete bez istočnog grijeha i Svetih Filipa Nerija i Franje Ksaverskog.

Godine Gospodnje 1772., 26. srpnja, određen je ponedjeljak nakon nedjelje u šezdesetnici za godišnju komemoraciju.

Sve ovo je učinjeno u crkvi Kongregacije svećenika sv. Filipa Nerija, godine, dana i mjeseca gore spomenutih.

I ja, kanonik Juraj Domjakušić, nadbiskupski kancelar kurije splitskoga primasa, svemu sam ovome bio prisutan, zabilježio sam ovu ispravu da bi se budućem sjećanju sačuvalo kako je učinjeno, zapisao sam ga, obznanio i potpisao.

BILJEŠKE

1. O životu i djelovanju splitskoga nadbiskupa Ivana Luke Garanjina vidi A. Casotti: *Brevis notitia Joannis Lucae Garagnin, archiepiscopi Spalatensis*. U: A. Ciccarelli: *Opuscoli riguardanti la storia degli uomini illustri di Spalato e di parecchi altri Dalmati*. Ragusa, 1811., 96-107; Š. Ljubić: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*. Vienna-Zara, 1856., 138; G. Coleti: *Accessiones et correctiones all'Illyricum sacrum del P. D. Farlati*. Spalato, 1910., 88-93; J. Nagy: *Iz korespondencije nadbiskupa Garagnina*. U Buličev zbornik, Zagreb-Split, 1924., 605-612; R. Ritzler - P. Sefrin: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*. Sv. VI, Patavii, 1958., 95, 385; H. Morović: *Izbor iz djela*. Split, 1988., 211-213, 244-248; D. Božić-Bužančić, "Predgovor" djelu I. L. Garanjin: *Ekonomsko-politička razmišljanja o Dalmaciji*. Split, 1995., 20-24; F. Cega: *Povijest knjižnice obitelji Garanjin-Fanfonja u Trogiru s posebnim osvrtom na namještaj i stare kataloge*. Zagreb, 1996., sv. 29, 129-130, 133-134. Usporedi i tekst S. Kovačića o I. L. Garanjinu u Hrvatskom biografskom leksikonu, sv. IV, Zagreb, 1998., 579-580.
2. D. Farlati: *Illyricum sacrum*. Venetiis, 1769., sv. IV, II-V. Podatke o Garanjinovu biskupskom djelovanju na Rabu vidi u istoimenom Farlatijevom djelu, sv. V, Venetiis, 1775., 286-294.
3. Građu je 1910. godine kupio Emil Laszowski za tadašnji Zemaljski arhiv u Zagrebu od grofova Fonfogna u Zadru. Danas ta građa čini zbirku Fanfogna-Garagnin. Građa je sredena i popisana u deset skupina. Potanje o navedenoj građi vidi u radu J. Kolanovića: *Građa za Illyricum sacrum*. *Croatica christiana periodica*, Zagreb, 1980., god. IV, br. 5, 141-154.
4. Ispravu ukratko spominje J. Kovačić u svom radu *Nekoliko baroknih oltara u srednjoj Dalmaciji*. *Kulturna baština*, Split, 1999., god. XXI, sv. 30, 104.
5. K. Prijatelj: *Barok u Splitu*. Split, 1947., 28-30, 33, bilješke 34-38. Godine 1725., u doba nadbiskupa Ivana Krstitelja Laghija, postavljen je temeljni kamen za crkvu. Na glavnim vratima crkve nalazi se natpis "D.O.M. AC BEATO PHILIPPO NERIO DICATUM 1736." O tome vidi i R. Tomić: *Crkva sv. Filipa u Splitu*. Split, 2001., 13, 16-17. O Melchiorijevoj djelatnosti vidi još K. Prijatelj: *Francesco Melchiori architetto vicentino a Spalato*. *Bollettino del Centro internazionale di studi d'architettura "Andrea Palladio"* X, Vicenza, 1968., 323-324. A. Duplančić: *Regesta zapisnika splitskoga velikog vijeća od 1620. do 1755. godine*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije 14, Split, 1998., 152.
6. Sažete podatke o rukopisnim djelima biografa i ljetopisca Ivana Cetinčića vidi u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. II, Zagreb, 1989., 646 (tekst: E. Pelanović).
7. Autorice ovog članka imaju u pripremi studiju posvećenu tom rukopisu i drugim dosad neobjavljenim arhivskim dokumentima o crkvi sv. Filipa.
8. Prijatelj, 1947., Tomić, 2001.
9. Tomić, 2001. Primjerice, poznato je da je 15. travnja 1783. majstor Domenico Pasqualetto iz Udina potpisao ugovor za oltar bratovštine Čistilišta i Dobre smrti, u koje je trebao ugraditi stupove i druge dijelove oltara koje je prethodno bio izradio majstor Gregorio Mazzoni. J. Kovačić, nav. dj., 104-105, 110-

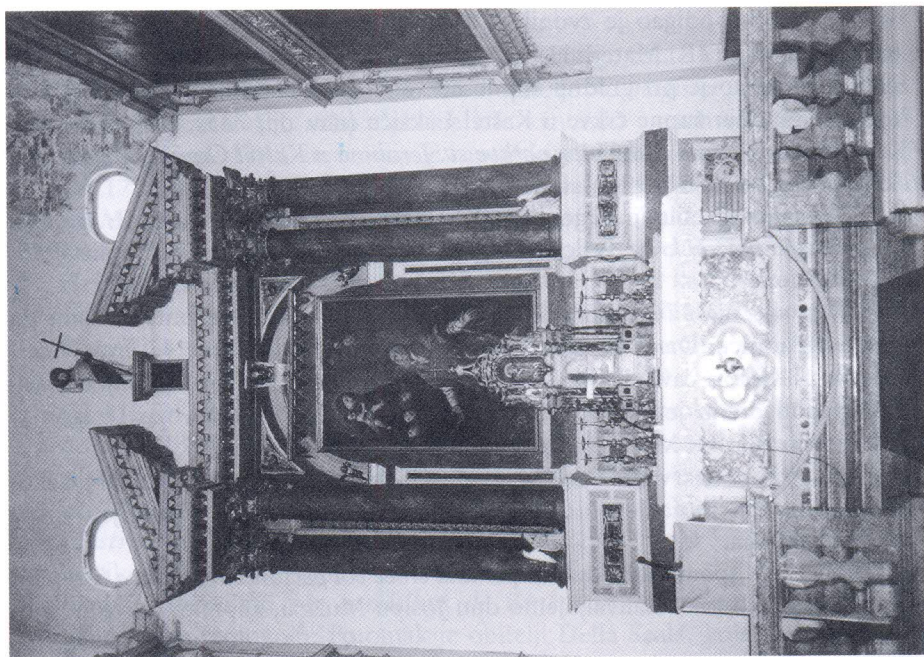
- 111, 118; R. Tomić, nav. dj., 29.
10. Franjo Mistruzzi (u vrelima se navodi i kao Franjo conte Mistruzzi) izabran je za splitskog kanonika 1765. godine. Prethodno je bio *magister ceremoniarum* u katedrali (istu je službu vršio i poslije kao kanonik) i nastavnik gramatike u sjemeništu. God. 1768. imenovan je kaptolskim bilježnikom (do oko 1778. god.). Od 1797. navodi se i s oznakom *decanus*. Umro je 1803. godine. Vidi I. Ostojić: *Metropolitanski kaptol u Splitu*. Zagreb, 1975. (dalje: Ostojić, 1975.), 298.
 11. Jakov Dudan (1703.-1785.), teološki pisac. Od 1715. školovao se na Hrvatskom kolegiju u Loretu; 1728. vraća se u Split kao doktor teologije. Od 1730. do 1752. predavao je s nekoliko kraćih prekida u splitskome sjemeništu filozofiju, spekulativnu teologiju i Sveto pismo te moralnu teologiju. Nekoliko je puta bio vicerektor i rektor sjemeništa (1733.-34., 1742.-43., 1746.-52.). God. 1739. postaje kanonik metropolitanskoga Kaptola u Splitu, a od 1767. do smrti bio je na čelu Kaptola kao arhiđakon. Tijekom 15 godina obnašao je službu generalnog vikara nadbiskupa Ivana Luke Garanjina. Bio je vrstan propovjednik na hrvatskome i talijanskom jeziku. Vidi F. Carrara: *Uomini illustri di Spalato*. Spalato, 1846., 6; Ostojić, 1975., 195; Hrvatski biografski leksikon, sv. III, Zagreb, 1993., 653 (tekst: S. Kovačić).
 12. Ivan de Benedetti (*ex comitibus de Benedictis*) imenovan je 1758. godine kanonikom-teologom. Potomak je obitelji Della Scala, koja se iz Verone preselila u Split. Godine 1758. spominje se kao konvizitator nadbiskupa Nikole Dinarića po primorskim župama. Godine 1769. izabran je za provizornoga kaptilskog bilježnika, a 1784. imenovan je arhiprezbiterom. Umro je 1788. godine u 63. godini života. Vidi: Ostojić, 1975., 216.
 13. Josip Cambi (*Josephus de comitibus Cambio*) izabran je za kanonika Metropolitanskoga kaptola u Splitu 1767. godine. Bio je doktor obaju prava i orguljaš u katedrali. Umro je 1784. od kuge. Vidi: Ostojić, 1975., 298.
 14. "D.O.M. TEMPLUM HOC IN HONOREM DEIPARAE VIRGINIS SINE LABE ORIGINALI CONCEPTAE SANCTORUMQUE PHILIPPI NERII ET FRANCISCI XAIERII JOANNES LUCAS GARAGNIN ARCHIEPISCOPUS SPALATENSIS ALIAS SALONITANUS DALMATIE AC TOTIUS CROATIAE PRIMAS SOLEMNI RITU CONSACRAVIT ANNO DOMINI MDCCLXXII SEPTOMO CALENDAS AUGUSTI ASSIGNATA FERIA SECUNDA POST DOMINICAM IN SEXAGESIMA PRO ANNIVERSARIA COMMENDATIONE." (Vidi: R. Romić, nav. dj., 10).
 15. Juraj Domjakušić (*Georgius Domiacussich*), doktor obaju prava, izabran je za splitskoga kanonika 1753. godine. U vrijeme nadbiskupa Pacifika Bize i Nikole Dinarića obnašao je službe konvizitatora i nadbiskupskog kancelara. Godine 1764. izabran je za bilježnika kapitularnog vikarijata. Umro je 1787. godine u dobi od 78 godina. Vidi: Ostojić, 1975., 296.
 16. R. Tomić, nav. dj., 23-25. Vizitacija nadbiskupa Cosmija iz 1682., str. 13 (prijepis dr. Urbana Krizomalija).

17. Godine 1769. podigao je zvonik u Kaštel Novom Vidi tekst K. Prijatelja u knjizi A. Horvat - R. Matejčić - K. Prijatelj: *Barok u Hrvatskoj*. Zagreb, 1982., 697. Sudjelovao je pri gradnji župne crkve u Kaštel Štafiliću (nav. dj., 699). Vodio je gradnju župne crkve u Kaštel Lukšiću (nav. dj., 735). Usporedi i: M. Kezić: *Prilog obnovi stare župne crkve sv. Jerolima u Kaštel Gomilici*. Kaštelski zbornik, Kaštela, 1994., sv. 4, 228.
18. O majstorima iz obitelji Ergovac u XVIII. stoljeću vidi C. Fisković: *Ignacije Macanović i njegov krug*. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 9, Split 1955, 244, 249.
19. Dana 12. siječnja 1769. isplaćuje se 48 lira Domeniku Dragonu za stube za propovjedaonicu. Dana 14. siječnja istom majstoru isplaćuje se 45 lire per calcina, te 18 lira za čavle i ostalo za propovjedaonicu. Ponovno, u ožujku majstor Dragon dobio je 192 lire za propovjedaonicu, a u kolovozu Dragon je zajedno sa zidarom Matijom dobio za izradu devet stuba 57,12 lira.
20. Godne 1993. konzervator Duje Marasović iz splitskoga Konzervatorskog zavoda vodio je zahvat nalijevanja betonske deke nad prostorom sakristije u crkvi sv. Filipa Nerija.
21. U veljači 1772. spominju se *contati per una croce col pectoral in scuola a lire 4,16*.
22. Na podacima o crkvi zahvaljujemo don Josipu Mužiću, župniku crkve sv. Filipa.
23. Veliku pomoć pri prijevodu isprave s latinskog na hrvatski jezik pružila nam je mr. Tamara Tvrković, na čemu joj se ovom prigodom iskreno zahvaljujemo.

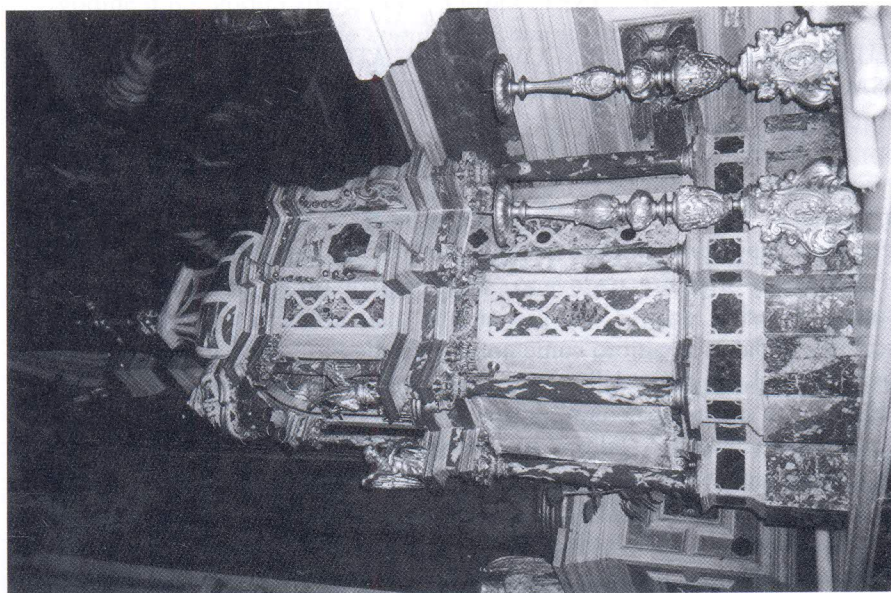
IVAN LUKA GARANJIN, ARCIVESCOVO DI SPALATO E IL DOCUMENTO SULLA CONSACRAZIONE DELLA CHIESA DI S. FILIPPO NERI DELL'ANNO 1772

Riassunto

L'arcivescovo spalatino Ivan Luka Garanjin (1722-1783) merita di essere annoverato tra i personaggi illustri che fecero la storia del XVIII secolo di Spalato e della Dalmazia. Studente padovano, incaricato di uffici ecclesiastici a Trau e arcivescovo di Arbe (dal 1756), il Garanjin nel 1765 fu trasferito alla sede arcivescovile di Spalato. Era noto come uomo tutto dedito a promuovere la vita clericale a Spalato e nel territorio della sua diocesi, promotore e partecipe di eventi culturali, che inoltre si cimento come scrittore e poeta in italiano, croato e latino. Nel 1772 consacrò la chiesa di S. Filippo Neri di Spalato, nota sede della società dei sacerdoti filippini fondata (1676) da Nicola Bijanković, arcivescovo di Macarsca. Il documento è custodito nell'Archivio Storico dello Stato di Croazia a Zagabria nella collezione Fanfogna-Garagnin e finora è stata oggetto di scarso interesse storiografico. Nel presente lavoro si prende in esame il suo contenuto; in appendice viene pub-

Glavni oltar crkve sv. Filipa Nerija u Splitu

Svetobranište na glavnom oltaru crkve sv. Filipa Nerija u Splitu